

Hvordan Gudenåen og Skjernåen fik sit udspring

Ingeniør Arne Rosenkvist Daugård
arne.rosenkvist@mail.tele.dk

Hærvejen

Det er ingen tilfældighed, hvor Hærvejen har sit forløb. Den ligger på Jyllands højderyg på vandskellet mellem Kattegat og Vesterhav og stammer fra den sidste istid,

benævnt Weichseltiden efter floden, der løber gennem Warszawa.

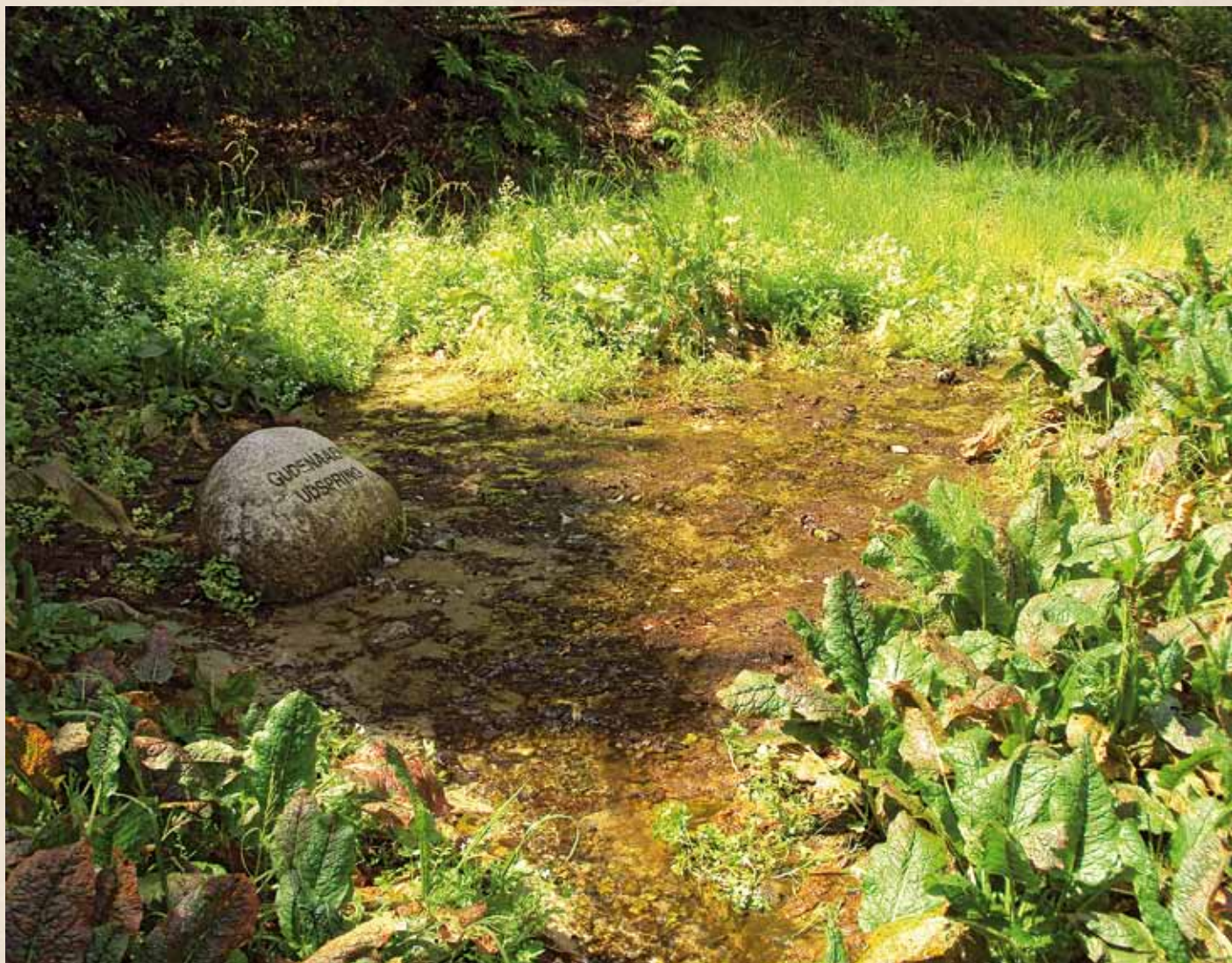
Den isbræ, der rykkede frem fra Skandinavien, stoppede her og skubbede randmorænen op til det, der blev den jyske højderyg. Øst herfor findes den gode frodige morænejord, mens smeltevandet dannede den jyske hede vestfor. På overgangen imellem den fede lerjord og det sandede Vestjyl-

land finder vi ikke kun Hærvejen, men også Jyllands vandskel.

Det er ikke kun jordens beskaffenhed og beplantningen, der viser, på hvilken side af vandskellet vi er. Men der ligger også mange "kæmpehøje", som markerer, hvor vejen går.

Kæmpehøjene

Det er en gammel tradition at blive begravet

langs med alfarvej, en skik vi også kender fra de gamle romerveje. Hærvejsforfatteren Mads Lidegaard har den teori, at kæmpehøjene ikke kun er gravmonumenter, men også skelsten. Veje bringer ofte ufred, derfor skal vejen gå ude i skellet. Den teori passer godt sammen med, at der ofte ligger flere høje over for hinanden, som kan danne skel mellem to stammer.

Vores lille historie om, hvordan Jyllands hovedvandskel blev til, udspiller sig netop på disse kæmpehøje.

Vandskellet

Der er en gammel historie eller et eventyr om, hvordan det gik til, at de to store jyske vandløb netop startede her i højlandet, hvor der i dag både er kommune- og regionsgrænse.

Her er legenden, som forfatteren har fået den fortalt af en naturvejleder: Der var en lille landsby nord for Nr. Snede, hvor de ikke havde vand. Derfor sendte byens ældste en af indbyggerne af sted til den kloge mand i Vonge, som ligger lige i kanten af hærvejsstrøget. Den kloge mand kunne mere end sit fadervor og skulle vel også kunne skaffe vand til den tørslagne landsby.

I Vonge gav den kloge mand vor mand fra den tørslagne landsby en lille kasse med besked om ikke at åbne kassen, inden han var vel hjemme i landsbyen. Manden vandrede tilbage i varmen ad det gamle spor,

som vi nu kender som "Hærvejen". Midt på heden efter Øster Nykirke puster han ud på en af de kæmpehøje, der ligger her.

Selv om vor mand havde fået af vide, at han ikke måtte åbne kassen, før han kom hjem til landsbyen, så overvandt den menneskelige nysgerrighed ham alligevel. Han lindede lidt på kassen for at se, hvad der var i den. Og vips sprang der to mus ud af kassen og løb hver sin vej, den ene mod sydøst,

hvor den gravede sig ned og frem sprang en kilde – det blev til Gudenåen.

Den anden mus løb ned ad bakken mod vest og gravede sig ned i moseområdet – og her løber Skjernåen nu fra.

Det er legenden om, hvordan vi fik Jyllands markante vandskel, hvor Hærvejen i årtusinder har snoet sig imellem højene for at undgå at skulle over de store vandløb. ■

